NORSK OLJEMUSEUM

Forskningsplan
Norsk Oljemuseum

2021–25

ICOMs museumsdefinisjon

«Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materiell og immateriell (kultur)arv om menneskene og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.»

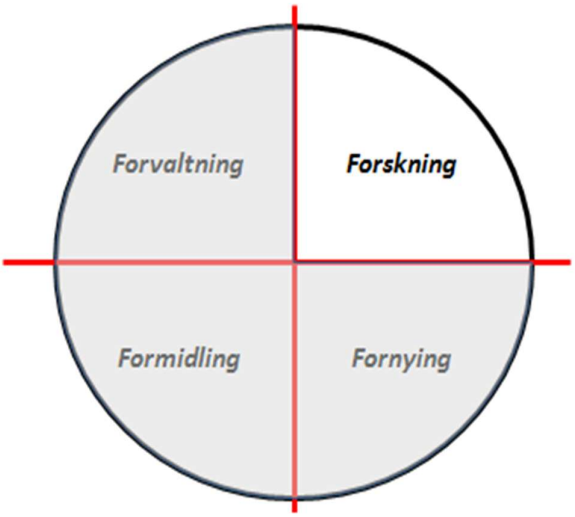

Innledning

Norsk Oljemuseum (NOM) skal styrke sitt arbeid med forskning og kunnskapsproduksjon basert på egne samlinger og kompetanse opparbeidet gjennom store industriminneprosjekter, publikasjoner og deltakelse i forskningsprosjekter i samarbeid med andre vitenskapelige institusjoner. Forskningsplanen skal rulleres i takt med museets strategiplan, og det skal årlig drøftes veivalg og prioriteringer i arbeidet med innsamlings- og forvaltningsplan, industriminner og forskningstema.

Museet vil prioritere forskningsprosjekt som ligger innenfor rammen av vår posisjon som nasjonalt museum for norsk petroleumsvirksomhet, i kombinasjon med kompetansen de ansatte ved NOM innehar.

Med en tydelig profil innen forskningsarbeid, vil museet være en attraktiv arbeidsplass.

Hvorfor skal museer forske?

St.meld. nr. 49 (2008-2009) «Framtidas museum» legger økt vekt på faglig kvalitet og samfunnsrolle;

- *Forvaltning;* samlingene skal sikres, bevares, prioriteres og gjøres tilgjengelig
- *Forskning;* grunnlag for god forvaltning, formidling og utvikling av samlingene
- *Formidling;* nå et bredt publikum med kunnskap og opplevelse, fremme refleksjon og innsikt
- *Fornying;* nytenking, profesjonalisering og digitalisering

Det slås fast at forskning inngår i museenes samfunnsoppdrag.

Forskning ved museer er ikke nedfelt i lov, slik det er f. eks i Danmark.[1] Isteden har rammevilkårene for forskning vært gitt i ulike kultur- og museumsmeldinger også tidligere:
St. meld. nr. 22 (1999–2000), ABM-meldingen, gikk inn for å styrke museums-forskningen: «kunnskapsoppbygging og forskning er grunnleggjande vilkår for at musea skal kunna driva meiningsfull innsamlings-, dokumentasjons- og formidlingsverksemd»[2]
Forskning ble videre framhevet i St. meld. nr. 48 (2002–2003) som understreket at museenes formidling skal være tuftet på et faglig grunnlag som er etablert gjennom egen forskning, og at samlingene skal danne grunnlag for kunnskapsproduksjon. Det sies også at museene må kunne kombinere den historiske dimensjonen med aktuelle spørsmål, og presentere nye resultater på grunnlag av ny kunnskap eller vektlegging av andre verdier. Et museum skal være en samfunnsinstitusjon i dialog med omverdenen. Forskning er et viktig grunnlag for at museene skal oppfylle sin funksjon som samfunnsrelevante og samfunnskritiske institusjoner. Kunnskapsproduksjon og forskning ses som forutsetninger for museenes øvrige virksomhet.[3]

I Meld. St. 26 (2016-2017) Humaniora i Norge, fremheves ABM-sektorens arkiver og samlinger som viktige kilder for «forskning, undervisning og kunnskapsutvikling».[4] Økt samarbeid mellom ABM-sektoren og UH-sektoren fremheves derfor som viktig. Museene må selv kunne forske på sine fagområder og samlinger, og ikke bare overlate forskning på samlingene til UH-sektoren.

---

[1] I Danmark har forskning ved museer vært lovpålagt siden 1958. www.kulturarv.dk

[2] St. meld. nr. 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving. Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet:*86-87.

[3] St. meld. nr. 48 (2002-2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014:* 183.

[4] Meld. St.25 (2016–2017) Humaniora i Norge

Utvalg for museum og forskning hevder i rapporten «Vilje til forskning – museumsforskning i det 21. århundre» (2020) at en må kunne inkorporere forsking i de andre planene ved musene, slik at forsking ikke blir en separat del, men en viktig del av helheten ved museet.[5] Denne rapporten danner noe av grunnlaget for en ny stortingsmelding om museene som kommer i 2021.

Stortingsmeldingene slår dermed fast at forskning og kunnskapsproduksjon ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling. Et delmål vil være økt forskningssamarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren.

Norsk Oljemuseums strategiplan 2021-25

NOM har forskning som del av sin formålsparagraf:

§ 2: Museet er et nasjonalt senter for formidling av informasjon og kunnskaper til allmennheten om petroleumsvirksomhetens utvikling og betydning for det norske samfunn. Museet skal:

- *samle materiale og bruke dette til forskning om petroleumsvirksomheten og dens virkninger på det norske samfunn – teknisk, økonomisk, sosialt, politisk og kulturelt – samt drive selvstendig forskning på disse områdene og stille sitt materiale til disposisjon for andre interesserte.*
- *drive utstillings-, publiserings- og annet undervisnings- og opplysningsarbeid om petroleumsvirksomheten, dens naturgitte, historiske og tekniske forutsetninger – og om dens virkninger på det norske samfunnet.*

Museet skal arbeide etter de faglige og etiske retningslinjer som er gitt av det internasjonale museumsforbundet (ICOM).

Gjennom formålsparagrafen har museet påtatt seg et nasjonalt ansvar for å samle inn, forske i, forvalte og formidle olje- og gasshistorien – og å gjøre museets samlinger, publikasjoner og utstillinger lett tilgjengelig for publikum. Dette reflekteres gjennom følgende visjon for Norsk Oljemuseum:

«Kunnskap og opplevelser som skaper nysgjerrighet og innsikt.»

Det er nedfelt i strategiplanen for 2021–25 at Norsk Oljemuseum skal:

- Gjennomføre en systematisk dokumentering av petroleumsvirksomheten i Norge med utgangspunkt i en oppdatert industriminneplan
- Være et viktig fagmiljø innen dokumentasjon og forskning på petroleumsvirksomhetens historiske betydning for det norske samfunn
- Fungere som faginstans for myndigheter og industri innen dokumentasjon og bevaring av industriminner fra petroleumssektoren

[5] «Vilje til forskning - museumsforskning i Norge i det 21. århundre»
https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-25-20162017/id2545646/
https://www.regjeringen.no/contentassets/d466438b78fa4887a88b34d2babff2f8/rapportmuseumsforskning.pdf

- Utøve en aktiv samlingsforvaltning og gjøre gjenstander og dokumentarisk materiale, foto og film tilgjengelige for allmenheten
- Produsere og formidle kunnskap om petroleumsvirksomheten gjennom dokumentasjon, forskning, bibliotek, utstillinger og samarbeid med andre fagmiljø

Mål for forskning ved Norsk Oljemuseum

Norsk Oljemuseum har som mål å være en samfunnsaktør som leverer kunnskap med relevans for aktuelle samfunnsspørsmål. Det er et uttalt mål at museet både skal drive forskning i betydning vitenskapelig produksjon og en bred kunnskapsproduksjon.

Forskningen skal skje ut fra museets formål og rolle, utføres i tråd med anerkjente metoder og publiseres i anerkjente vitenskapelige tidsskrift. For Norsk Oljemuseum (NOM) er det et mål at forskningen skal produsere ny kunnskap og bidra til «den norske kunnskapsallmenningen».

Kunnskapsproduksjon omfatter innsamling, dokumentasjon, formidling og publisering samt utstillingsproduksjon. Kunnskapsproduksjon ved NOM skal foregå i samspill mellom de ulike avdelingene ved museet og være et ledd i museets langsiktige arbeid med kunnskapsformidling gjennom publikasjoner, foredrag og utstillinger.

For at museet skal spille en rolle som samfunnsaktør, må forskning og formidling ses i sammenheng.

For å få til god kvalitet på dette arbeidet trengs det høy kompetanse og motivasjon blant de ansatte og at det legges til rette for samarbeid med universiteter, forskningsorganisasjoner og i nettverk med andre museer. Uten tilstrekkelig kompetanse i egen organisasjon er det fare for at museet blir et ukritisk talerør for andre.

Forskningskompetanse og ressurser

For å kunne bygge kvalitet inn i forskningen ved NOM trengs tilgang til ulike ressurser – både menneskelige, tidsmessige og økonomiske – i tillegg til et godt samarbeid med andre institusjoner. Rammene for forskning vil til enhver tid være avhengig av de ressursene museet disponerer.

Når det gjelder menneskelige ressurser er det i dag flere ansatte ved NOM med forskningskompetanse, to med dr.scient/PhD, og én førstekonservator. Videre har fem personer hovedfag / mastergrad. For å øke formalkompetansen er det ønskelig å få flere ansatte i førstestillinger gjennom videreutdanning eller ved nyansettelser.

Museets ansatte kan søke autorisasjon som konservator eller 1. konservator i Norges Museumsforbund.

For å få opp forskningsgraden ved museet er det nødvendig å prioritere og avtale forskningstid i visse perioder og at økonomien blir tilrettelagt både gjennom museets egne budsjett og gjennom eksterne midler. Ekstern finansiering kan eksempelvis komme gjennom oppdragsforskning, tilskudd fra staten, forskningsrådet, kulturrådet eller annet. Samarbeid med andre forskningsmiljø vil kunne lette

tilgangen til ekstern finansiering samtidig som et slikt samarbeid vil bidra til å øke kompetansen blant de ansatte.

Dokumentasjon og forskningsaktiviteter

NOM har et særskilt ansvar for å drive målrettet forskning og forvalte kulturarven knyttet til norsk petroleumshistorie med vekt på tiden etter 1960, på en vedvarende og systematisk måte. Samspillet mellom forskning, samling og formidling bidrar til økt kvalitet i museets arbeid og tilbud. På samme måte er det viktig at utstillinger, publikasjoner, nettsider, foredrag og andre typer formidling byr på kvalitetssikret kunnskap. Når det det gjelder dokumentasjon, forskning og forskningsformidling har dette blitt gjort på flere måter:

Siden 1990 har NOMs årbok vært museets viktigste og mest regelmessige publiseringskanal. Redaksjonen består av museets ansatte med vitenskapelig kompetanse. Forfatterne er både museets ansatte og eksterne bidragsytere fra hele landet. Artiklene er av både vitenskapelig og populærvitenskapelig karakter. Norsk Oljemuseums Årbok er godkjent for vitenskapelig publisering på nivå 1 og redaksjonen vil kunne beslutte å ta inn artikler til fagfellevurdering.

Gjennom industriminneprosjektene (Ekofisk, Frigg, Statfjord, Valhall og Draugen), Nordsjødykkerne, Subseahistorien, utgivelse av «Kulturminneplan for petroleumssektoren» (2012) og det pågående nettprosjektet, «Equinor 50 år», har NOM opparbeidet en inngående kjennskap og nærhet til oljeindustriens kulturelle arv.

Statsarkivet, Nasjonalbiblioteket, Oljedirektoratet og Riksantikvaren er og har vært viktige faglige samarbeidspartnere i industriminneprosjektene. Samarbeidet med operatørselskapene har vært avgjørende både med hensyn til finansiering og kildemateriell. De ulike nettstedene bidrar til å gjøre stoffet og kildene tilgjengelige for alle interesserte, og alle industriminneprosjektene er nå samlet på industriminne.no.

Gjennom industriminneprosjektene har museet opparbeidet innsikt, nettverk og kunnskaper knyttet til samlingene. Denne spesialkompetansen har i noen grad blitt brukt til forskning, noe det også bør satses på i fremtiden.

NOM har gjennom flere prosjekter hatt samarbeid med fagmiljøer ved UiB, UiO og UiS. Samarbeidet dekker blant annet:

- sideveiledning av mastergradsstudenter
- undervisning av historiestudenter ved lærerutdanningen
- forskningsprosjekter
- førsteamanuensis II-stilling ved UiO
- Arrangering og deltakelse på konferanser
- Forskningssøknader til EUs Horizon 2020 rammeverkprogram

Museets ansatte deltar i flere faglige nettverk og holder innlegg på konferanser. Det skjer blant annet gjennom Norges Museumsforbund, Rogaland Regionmuseer, Nettverk for industri, arbeidsliv og

arbeiderkultur, European Oil and Gas Archives Network, TICCIH og i samarbeid med ulike miljøer ved UiS.

Museets ansatte har publisert fagfellevurderte artikler i nasjonale og internasjonale tidsskrifter med tema som omhandler oljebyer i Norge, Industriminne Ekofisk, Industriminne Statfjord, og fagforeningshistorie. Bokverket *Subseahistorien – norsk undervannsproduksjon i 50 år* ble utgitt på norsk og engelsk i 2019, med Kristin Øye Gjerde som én av to forfattere.
Museets ansatte har erfaring som fagfelle, opponent ved doktorgrad i teknologihistorie og sensur ved mastergrad ved UiA.
NOM deltar i museumsforbundets seksjon for forskning som arbeider for å fremme forsking ved museene ved større synliggjøring gjennom forskningsplaner, registrering av forskningsaktivitet, arrangere forskningsseminarer med mer.

Kristin Øye Gjerde ga som leder av seksjon for forskning i Norges Museumsforbund innspill til utvalg for museum og forskning som avla rapporten «Vilje til forskning – museumsforskning i det 21. århundre» (2020) som grunnlag for museumsmeldingen som kommer i 2021.
Hun har også deltatt i en arbeidsgruppe som i samarbeid med Kulturrådet har bidratt til at museene nå får tilgang til Cristin (Current Research Information System), noe som bidrar til økt synlighet av forskning og kunnskapsproduksjon.

Aktiviteter 2021–25

Prosjekter:

- **Nettprosjektet «Equinor 50 år»**.

  Til Equinors 50 års jubileum i 2022 skal Norsk Oljemuseum utvikle et nettsted hvor historien blir presentert gjennom rikt illustrerte artikler. Det er estimert at nettstedet vil omfatte 200–250 artikler på to til tre/fire sider skrevet av museets forskere på bakgrunn av kildestudier og intervjuer. Innholdet i nettstedet skal forholde seg til bokverket om Equinors historie som Universitetet i Oslo står bak.

- **Bokprosjektet om Riggnæringen**
  En bok med arbeidstittel «50 år i grenselandet mellom menneskelig kapasitet, teknologi og natur – Riggnæringens historie» skal ferdigstilles innen utgang av 2022. Riggnæringen er en viktig del av oljehistorien som nå får et bokverk som vil bli skrevet av Trude Meland (NOM) og Helge Ryggvik (TIK). Det vil bli nedsatt en bokkomité bestående av folk med industrierfaring og representanter fra de akademiske historiemiljøene. NOM har det administrative ansvaret for prosjektet.

- **Ny industriminneplan** i bokform
  Kulturminneplanen fra 2012 skal oppdateres slik at den fortsatt kan fungere som en bredt akseptert rettesnor for initiering av framtidige industriminneprosjekter. Planen inneholder informasjon om olje- og gassinstallasjoner på norsk sokkel som er viktig for å kunne ta beslutninger om forvaltningen/bevaringen av disse installasjonene. Dette gir forutsigbarhet og dermed kostnadsbesparelser i bevaringsarbeidet.

- **Industriminneprosjekter**
  Rekken av industriminneprosjekter som nå er samlet på industriminne.no søkes videreført. Basert på tidligere industriminneprosjekter, eksisterende kulturminneplan (2012) og planlagt oppdatering av denne, vil framtidige industriminner velges i dialog med operatøren. Innhold og format i kommende prosjekter vil i stor grad speile tidligere prosjekter, men kan justeres og skaleres for å tilpasses kommende ønsker og behov. Det legges særlig vekt på å utvikle en omforent plan om de Equinor-opererte feltene ettersom disse er underrepresenterte i foregående prosjekter og utgjør en stor del av de resterende prioriterte områdene.

Formidling:

- **Vitenskapelig publisering**
  Det er et mål at forskningsarbeidet ved NOM skal resultere i tilsvarende en faglig artikkel i året. Dette kan være via egen årbok, andre publikasjoner godkjent for fagfellevurdering eller for eksempel ved publikasjon av bøker med faglig bokkomité.

- **Formidling**
  Forsknings- og dokumentasjonsavdelingen ved NOM skal i kommende planperiode formidle egenprodusert kunnskap og forskning på en rekke måter. Dette inkluderer å bidra med kunnskapsgrunnlag til utstillinger og utstillingsproduksjon. I kommende periode vil dette gjelde blant annet Subseautstillingen (2021), en eventuell oppgradering av utstillingen på boredekk, mulige utstillinger knyttet til «Equinor 50 år» (2022), synliggjøring av industriminneprosjekter i utstillingen og annet. Formidling av kunnskap vil også foregå via museets egne digitale kanaler (industriminne.no, hjemmeside, sosiale medier), interne og eksterne arrangement, kronikker, debattinnlegg, foredrag, forelesninger og generell deltagelse i det offentlige ordskifte.

Nye områder:

- I museets strategiplan står det: «Vurdere museets virkeområde med tanke på å dokumentere og formidle industriell utvikling i næringer som bygger på kompetanse og løsninger fra olje- og gassvirksomheten». Muligheten for å igangsette dokumentasjonsarbeid på slike næringer (for eksempel CO2-transport og lagring, havbunnsmineraler, havvind) skal vurderes. Dette dreier seg om næringer som kan komme til å overta deler av arbeidsstokken fra petroleumsnæringen, og metodologien kan bygge på gjennomførte industriminneprosjekter.